

1. Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації

Тао Є

Аспірант 1-го року навчання

спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

+380954504016, taoe2021@gmail.com

Коваленко Олександр Вікторович

Кандидат педагогічних наук, доцент

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена визначенню ролі національного музичного мистецтва у вихованні школярів старшого шкільного віку. В даній роботі проаналізовано питання та можливості естетичного виховання школярів засобами музичного мистецтва. Визначено, що освоєння національного музичного мистецтва регіону в навчально-виховному процесі учнів старшого шкільного віку буде сприяти оволодінню різнобічних знань про музичну культуру, розвитку естетичних і музичних інтересів і потреб, широті національної самосвідомості, будучи важливим фактором формування музичної культури школярів, зростання духовних потреб та ідеалів молодого покоління в умовах сучасної освіти. Ключові слова: мистецтво, музичне мистецтво, естетичне виховання, учні старшого шкільного віку, зміст музичної освіти.

Постановка проблеми. Відчуження підростаючого покоління від традиційної культури свого народу, етнічно нівельована індивідуальна свідомість, в тому числі художня; однобічне захоплення розважальною музикою серед молоді, частіше за все не сприяє розвитку естетичної свідомості, високохудожнього ідеалу та смаку, актуалізують звернення до вирішення

психолого-педагогічних проблем в області музично-естетичної освіти та виховання, одним із способів вирішення яких є впровадження в практику національно-регіонального компонента. Центральне місце тут займає вчитель музичного мистецтва, який є провідником культурної спадщини етносів, націй, товариств. Сучасний учитель повинен залучати майбутнє покоління до різних культурних позицій, цінностей, традицій, бути носієм власне етнонаціональної культури та наставником формування поліетнічної самосвідомості кожної дитини.

Визнання музики як найважливішого засобу розвитку особистості було відомо з давніх часів. У різні епохи виявлялося прагнення до гармонійного розвитку особистості засобами музики, а також мистецтва в цілому. Однак саме поняття гармонійного, всебічного розвитку особистості в різних філософських навчаннях різних епох тлумачиться неоднаково. Вирішальним моментом виступали соціально-історичні умови конкретних часових періодів і країн: роль мистецтва (в тому числі національної музики) визначалася згідно з домінуючими поглядами на особистість й ідеологічними установкам конкретного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питаннями національного виховання в історії педагогіки приділялась увага в працях П. Каптерева, Я. Коменського, Ф. Ніцше, Л. Толстого, К. Ушинського та інших. В сучасному вихованні виділяються творчі ідеї Н. Волкової, В. Гусева, І. Ільїна та інших вчених. Істотний внесок у вирішення проблеми використання регіонального компоненту в освіті внесли роботи культурологів, соціологів культури А. Арнольдова, Л. Когана, Д. Лихачова та інших. Теоретичні та методологічні проблеми формування музичної культури школярів розроблені в працях таких вчених, як О. Анраксіної, Л. Арчажнікова, Л. Безбородова, Л. Горюнової, Д. Кабалевського, В. Шацької, Л. Школяр та інших; проблеми використання народної творчості в музичній педагогіці детально розглянуто в роботах Л. Купріянової, Д. Ритова Л. Шаміна та інших вчених. Досвід національного музичного виховання в зарубіжній музичній педагогіці

розглянуто в працях Б. Бартока, К. Орфа, Б. Трічкова та інших. В дослідженнях таких вчених, як Ю. Алієва, Д. Кабалевського, А. Лехмуса, Г. Сергєєва та інших розкриваються окремі аспекти використання національно-регіональних цінностей музичного мистецтва, що стосуються проблем професійної діяльності вчителів музичного мистецтва

Метою написання даної статті є визначення ролі національного музичного мистецтва у вихованні школярів старшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці естетичне виховання школярів засобами музичного мистецтва трактується неоднозначно. З одного боку, стверджується значимість естетичного виховання в становленні загальної духовної картини внутрішнього світу кожного школяра як особистості. З іншого – піддається сумніву ставлення до музики, яке вже історично склалося, як до засобу виховання та затверджується вирішальне значення розвиваючих аспектів музичного мистецтва у формуванні музичної культури особистості через «розвиток фантазії, уяви, творчості [1].

Вважається, що поряд з розвитком творчої уяви, інтелекту, емоцій, художнього смаку виховне значення мистецтва сьогодні є надзвичайно актуальним. Сумним підтвердженням цьому є дані соціологічного дослідження – витіснення естетичних потреб, цінностей на останні місця – в ієрархії основних змістовних компонентів молодіжної свідомості. Причини подібного явища відзначають педагоги-практики на сторінках наукових журналів, а саме вигідні сьогодні прагматизм, розсудливість і бездушність, неувага до ближнього і взагалі до людини, зневага до моральних цінностей. Дитина сприймає все це з відеофільмів, комп'ютерних ігор. Музичне мистецтво вирішує завдання гуманізації освіти школярів; впливає на сферу естетичних, духовних переживань. Тому в сучасній школі естетичне виховання повинно стати пріоритетним напрямком розвитку особистості [2, с. 58].

До останніх років кризові явища в системі освіти, як відображення зміни суспільно-політичного ладу, відбивали ряд проблем, що склалися в змісті освіти, коли не в неповній мірі враховувалося забезпечення інтересів кожної

особистості, розвитку її здібностей, її духовно-моральної досконалості в умовах багатонаціонального і поліетнічного соціуму. Це призвело до суперечностей в теорії та практиці як загальної педагогічної науки в цілому, так і в приватних її областях – музичному вихованні та освіті.

В даний час підготовлена теоретична основа та нормативно-правова база для надання національному мистецтву, музичному фольклору можливості відігравати суттєву роль в загальній музично-естетичній освіті, як явищу, що відбиває національну своєрідність музичної культури етносу і несе величезний педагогічний потенціал.

Сьогодні можливість організації демократичної системи освіти включає завдання збереження як єдиного культурно-освітнього процесу, так і пошук підходів до розвитку людини через зміст освіти, набір навчальних предметів і програм, що відображають різні типи культури та національні риси. При розробці змісту музичної освіти в даний час виявляється часто спірний підхід педагогів до трактування елементів змісту музичного навчання, вибору репертуару [3, с. 174].

В цілому зміст музичної освіти визначається відповідно до основних положень і концепцій шкільного масового музичного виховання й освіти школярів, яке при організації музичної роботи і в питаннях розробки змісту музичної освіти декларує необхідність врахування конкретних регіональних умов, в якому кожен регіон повинен бути представлений як цілісне явище.

У руслі сучасних тенденцій розвитку освітньої системи, яка пропонує розробку та впровадження національно-регіонального компоненту, що сприяє формуванню базисних знань у учнів і становленню гармонійно розвиненої особистості, а також системи ціннісних орієнтації у взаємозв'язку регіональної, вітчизняної та світової культури, необхідно використовувати у змісті освіти національно-культурних цінностей музичного мистецтва регіону.

Національно-регіональний компонент у змісті музичної освіти буде адекватно відображати широту національно-культурних цінностей в тому випадку, якщо на основі комплексного підходу до дослідження народного та

професійного мистецтва, що містить етноісторичний, культурологічний, мистецтвознавчий матеріал, будуть співставлені традиції минулого, досвід художнього розвитку сучасності основних етнічних груп, що населяють цей регіон, сукупність різних стильових напрямків, розвиток форм і жанрів національного музичного мистецтва, діяльність видатних просвітителів, учених-фольклористів та музикантів-виконавців.

Висновки. Підсумовуючи усе вищезазначене, можна зробити наступні висновки про те, що освоєння національного музичного мистецтва регіону в навчально-виховному процесі учнів старшого шкільного віку буде сприяти оволодінню різнобічних знань про музичну культуру, розвитку естетичних і музичних інтересів і потреб, широті національної самосвідомості, будучи важливим фактором формування музичної культури школярів, зростання духовних потреб та ідеалів молодого покоління в умовах сучасної освіти.

Джерела

1. Голюк О.А., Пахальчук Н.О. Досвід підготовки вчителя до естетичного виховання школярів: історико-педагогічний аспект. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: collective monograph.* – Sandomierz: Izdawniciba «Baltija Publishing», 2018. Volume 3. P. 93-114.
2. Лозова В. І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харків: «ОВС», 2002. 400 с .
3. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 472 с.